

PRISTANIŠTE

ulomak 10

Darko Šeparović, Vela Luka
darkoseparovic@yahoo.com

Pristanište je roman¹ o čovjeku koji živi u neimenovanom primorskom gradu i započinje graditi brod u svojoj kući. On taj brod gradi tako da skida drvene podove kuće i kako njegov materijalni svijet kojim je okružen polako nestaje, tako brod raste. Roman započinje rečenicom Gorkog Žuvele, objavljenoj u časopisu Lanterna br. 2 (2018.).

„Malo mi je muka, kažu putnici kad plove po levantu, a ja izbjegavam komentar u tim trenucima, jer kako da im kažem ispod vas je dubina i dolje je mirno, ali ova maska na površini brzo se mijenja.”

(Gorki Žuvela)

10.

Rutina je pretvaranje vremena u pasivnog promatrača svakodnevice, temeljito čišćenje nagomilanih viškova, vađenje bodlji iz tijela, struganje kože, nešto kao ranojutarnje ustajanje, navika da zatvorim oči kada skačem u more. Nikada ne sanjam. Možda se ne mogu sjetiti što je bilo prije buđenja. Spavam sklupčan, dlanova sklopljenih i uvučenih između koljena. Jesam li meso ili okoštali nemir, gutanje i gutanje lopti zraka dok ih netko ne probuši? Mjehurići pjene u ustima, slina između zuba, slike nesvjesnog izmiču. Guram ono što vidim, na što se laktovima mogu osloniti. Kada govorim o predmetima, kažem njihovu dimenziju i oštrinu kutova, kažem dobro je, a mislim oštro je. Kada govorim o prolaznosti, vidim unutarnje izgaranje motora, definirani proces gorenja i mehaniku fluida. *Jasnoća*, ponavljam. Nema općenitosti, nagađanja,

Ponekad pružim ruku iako ničega nema ispred mene. Ipak čekam; čekam dovoljno dugo, dok se ruka sama ne spusti. Od umora ili potrebe da odem dalje.

zaborav je ono što ne zapišem na zidovima kuće, ali zidove sam srušio. Vrijeme i mjesto nisu bitni, samo udaljenosti postoje. Međuprostor potreban za uhvatiti nešto čvrsto uvijek se može odrediti i to se nikada neće promijeniti. Lūk od početka raste iz zemlje prema gore; ako ga razrežeš na pola, niz lice se cijedi tekućina jer tako je očito da kamenje pada prema dolje. Ponekad pružim ruku iako ničega nema ispred mene. Ipak čekam; čekam dovoljno dugo, dok se ruka sama ne spusti. Od umora ili potrebe da odem dalje. Put uvijek ima jednak početak i kraj, ono između rastezljiva je teorija, interpretacije o smjeru i načinu koji vodi u zatvorene kategorije kao u neku kutiju s izgubljenim ključem. Unutra je mračno, zato je nikada ne otvaram. Kada sam danima zatvoren u kući, i dalje jednako dišem. Gradim taj brod, čvrstu sliku i prostor u koji mogu ući, biti u stalnom doticaju s drvom, poput čovjeka u mekoj prirodi.

Danas trebam odmor, rutinu, trebam niz poznatih radnji pomoću kojih ću isprati tijelo od piljevine, zaboraviti miševe, benzin, ukloniti sumnje oko gradnje broda i stići na čistinu. Uskoro će gradnja završiti i vidjet ću konačnu formu, drvo oblikovano u savršene krivulje, na trupu ću nacrtati vodenu liniju do koje će se brod potapati i neću razmišljati o dubini, jedino plićak treba izbjegavati.

¹ Roman je objavljen krajem 2020. u nakladničkoj kući *Fraktura*. Urednik knjige je Andrija Škare.

Ležim na hrpi ostataka drva koje nisam iskoristio. Ogađam ustajanje i gledam prema stropu kojeg više nema. Između krova i mene zračni je prostor koji je nekada bio ispunjen s dvanaest drvenih greda i na njima je stajao pod kata. U visokom sam dvoetažnom prostoru kuće. Prozračno je kao u katedrali, ali nema straha koji dolazi s neba. A ova kuća odavno nije kuća, nego brodogradilište čiji su dijelovi postali materijal od kojeg se oblikuje brod. Unutra sam i dobro je.

Ne mogu se sjetiti kada sam zadnji put odmarao provodeći sate i sate izvan ovog brodogradilišta, disao svježi zrak i lovio hobotnice. Šetao. Kretao se bez konkretna cilja i povoda, pratio topografiju i nosio kratke hlače. Kako su uopće izgledali dani prije gradnje broda, jesu li kroz njih prolazili ljudi, gdje sam sve bio i što je od tih sjećanja preživjelo? Mora postojati nešto više od ove piljevine kojom sam okružen, od ovih alata za obrađivanje drva. Toliko je umora nakupljeno u mojem tijelu da ono vibrira dok hodam kao da je energija prešla u drvo i tamo se zaogrнула neprobojnim plaštom tikovine. Umor je signal koji ne smijem zanemariti. Jedan dan odmora pomoći će da sagledam napravljeno i prikupim dovoljno snage za nastavak.

Rušenjem zidova, skidanjem podova i obrađivanjem drva izbrisao sam stranice dnevnika. Nestale su mrlje, rezovi, struganja, svi oni tragovi koje smo ona i ja iz dana u dan marljivo urezivali misleći da ćemo jednom sjesti i pročitati ih, prelaziti prstima preko njih kao preko bora na licu. Ali nismo. Dok gradim brod, mirim se s činjenicom da barem drvo nisam napustio.

Nijedan trag koji smo ostavili nisam prepisao.

Ispod hrapave površine brusnog papira nestali su tragovi kauča na kojem se pravac kičme pretvori u krivulju, duge večernje šetnje, vino i sir o kojima nisam želio razgovarati, nekoliko nevažnih putovanja, uljane boje, potezi kistova, dva skoka u ledenu rijeku, jutro kada sam vidio mačku kako skače s prozora trećeg kata i odluka da nastavim spavati, njezina prva velika izložba, suhi kašalj kojeg se sjećam kako presijeca tu večer, branje gljiva po kiši, planina i njezin vrh za koji smo rekli da smo ga osvojili iako smo dva dana ležali u krevetu, preciznost kada odvaja meso od kosti ribe, tragovi oštih noževa, struganje vilice o tanjur, njezin bijeli, gusto pleteni džemper čiji su konci upadali

Ispod hrapave površine brusnog papira nestali su tragovi kauča... duge večernje šetnje... dva skoka u ledenu rijeku... suhi kašalj kojeg se sjećam kako presijeca tu večer... planina i njezin vrh za koji smo rekli da smo ga osvojili iako smo dva dana ležali u krevetu... Otirač pred vratima koji je sve upamtio. Sol. Jučerašnje novine. Miris ribljih iznutrica.

u procjepe poda, crna kosa i tragovi crnog laka, tanin, jedan plitki rez u drvu kao trag premišljanja o odlasku, prvi i jedini snijeg cipelama unesen u kuću. Otirač pred vratima koji je sve upamtio. Sol. Jučerašnje novine. Miris ribljih iznutrica.

Tragova više nema u drvu i polako ih zaboravljam. Moram odmoriti, barem nekoliko sati maknuti s uma brodogradilište i zaboraviti da svi naši tragovi u drvu napuštaju fizički prostor, jednom zauvijek.

Na klupčicu prozora naslanjam malo ogledalo. Ne sjećam se zadnjeg brijanja, ni koliko je prošlo vremena od tada. Brada raste neovisno o mojoj posvećenosti drvu, njezin je rast nezaustavljiv poput širenja tikove krošnje. Plastični lavor punim toplom vodom iz jedine preostale pipe koja viri iz obodnog zida kuće. Umivam se trljajući dlanovima bradu kao da je u njoj nešto sakriveno. Neki grabežljivac kojeg ne mogu uhvatiti. Pore se kože šire dok lice temeljito mažem pjennom za brijanje. Grabežljivac i dalje vješto izbjegava moje prste.

Brijanje je također rutina, poznati hod svakodnevice, radnja usađena u memoriju mišića. Gledam odraz u ogledalu. Kosa prekriva čelo, a debeli premaz pjene izbrisao je usta, kao da je lice zabijeno u duboki snijeg. Podijeljen sam na dvije boje. Smeđe tjeme i bijelo lice. Nakon brijanja mogao bih skratiti kosu, jer ulazi u oči poput iglica borova.

Nemam razloga za strah.

Britvu umačem u toplu vodu. Bradu siječe precizno, bijela pjena nakuplja se na rubu oštrice kao da ne želi otići s lica. Istežem vrat, a koža se zateže. Svaka oštra dlaka brade jedna je grana i moja je ruka oštrica pile. Rušim grane, zatim sakupljam lišće i umačem ih u vodu. Mogu složiti herbarij od oštarih listova, gradnju broda zamijeniti sakupljanjem bilja. Biti u šumi, paziti na svaki list i stručak koji uzimam u ruke.

Riječ zaštititi ima tri ti. *Ti, ti, ti.*

Dovoljan je jedan krivi potez i porezat ću se. Ne želim to namjerno napraviti, ali ruke su umorne od posla u brodogradilištu. Do sada su prenijele težinu mjerenu u tisućama kilograma. Ako se porežem, goli beton na kojem stojim upit će rezultate umora, mješavinu mekane pjene i guste krvi. Ponovno razmišljam o biljkama, o nečem sitnom što bih mogao držati u ruci umjesto ove oštre britve.

Beton je strah od neuhvatljivog, nema početka ni kraja, može se lijevati u neprekinutim kilometrima savršene ravnine, prilagođavati se različitim oblicima. Biti kocka sumnje. Moj strah nije izrastao iz zemlje.

Zaštititi.

Oprezan sam zbog pomisli da ispod nogu nije drveni pod. Beton je strah od neuhvatljivog, nema početka ni kraja, može se lijevati u neprekinutim kilometrima savršene ravnine, prilagođavati se različitim oblicima. Biti kocka sumnje. Moj strah nije izrastao iz zemlje. Potezi britve kratki su i učinkoviti, krošnja na licu nestaje brže od fitilja eksploziva. Pjenu i odrezane dlake brišem ručnikom. Lice poprima obrise iz fotografija koje nisam sačuvao. Sakupljanje sjećanja jalov je posao odgađanja.

Završetak brijanja umivanje je hladnom vodom.

Opasnosti više nema.

Koža se stišće, a pore zatvaraju da ništa ne bi moglo živjeti u mojem licu jednine.

Uzimam škare otupjele od rezanja najlonske folije i spužvi. Kada su prsti ušli u utore škara, izronile su slike noći u kojima sam oblagao podove prizemlja i kata da bih zaštitio drvo od posljedica rušenja zidova. *Zaštititi*, ponavljam. To je bilo davno. Ne mogu se sjetiti je li trajekt kasnio taj dan. Šišam kosu hvatajući pramen po pramen. Od kose je nemoguće napraviti razumljivi oblik, nešto uvijek strši. Odrezano bacam u lavor s pjenom i bradom. Stručci plutaju. Pogledavam lice u ogledalu kao da virim iz provalije. Crte su jasne, obris glave definira zaobljenost lubanje.

Rutinu nastavljam otvaranjem prozora. U uvali bonaca, netko je prolio ulje po cijelom dubokom zaljevu. Možda je ovo i posljednje otvaranje prozora jer ih moram zazidati da bih mogao završiti gradnju broda, konačni oblik sakriti od pogleda prolaznika. Sunce izlazi, a more isparava u oblake. Kada se para zgusne u tisuće malih kapi, kiša će pasti po svima nama podjednako. To će biti tek kada ljeto završi. Kosi krovovi dočekat će kapi i sakupiti ih u cisterne, prokrvit će se cijevi, voda će oprati naša tijela i završiti u moru, gdje je sve i počelo. Ta rutina sve nas će nadživjeti. Sada je samo isparavanje prisutno, ali treba biti strpljiv.

Prerano je za kupače, njihova terapija kancerogenim zračenjem započinje kada sunce bude dovoljno visoko. Jutarnju šetnju započet ću prateći rub pristaništa, nastaviti preko rive sve do kupališta. Tražit ću hobotnice i priželjkujem da nikoga ne sretnem, ali to je nemoguće. Kada iziđem iz kuće, nisam sam i ne mogu predvidjeti tko su ljudi koje ću sresti. Moram se pripremiti na neočekivano.

Pristaništu se približava grupa djece. Voze se na biciklima preblizu rubu rive. Vijugaju. More je toplo i oni nemaju strah od utapanja. Na pristaništu voze slalom između bijelih linija za označavanje smjera ukrcaja automobila u trajekt.

Pristanište je prst koji grabi duboko u uvalu. Pričekat ću da djeca odu. Želim izbjeći kontakt s ljudima, a ne znam koliko će dugo potrajati igra. Jedna mačka vješto je izbjegla kotač bicikla. Zatvaram prozor dok mačka bježi u nepoznatom pravcu.

Piljevina se naselila u sve pore brodogradilišta, u moje džepove, hlače, čarape. Više uopće ne hodam po podu, piljevina je svugdje oko mene, u nosnicama, umu i kosi leže krhotine drva i guše me. Guše. Neću

više odgađati neizbježno. Uzimam metlu i počinjem čistiti brodogradilište. Betonski pod polako izranja, prašina zamjenjuje zrak, ali samo privremeno. Kada se slegne, bit će nevidljiva.

Piljevina se naselila u sve pore brodogradilišta, u moje džepove, hlače, čarape. Više uopće ne hodam po podu, piljevina je svugdje oko mene, u nosnicama, umu i kosi leže krhotine drva i guše me. Guše. Neću više odgađati neizbježno.

Alate slažem u kut brodogradilišta, tražim malu brusilicu i odlažem je sa strane. Ostatke drva koje neću iskoristiti iznosim u ulazni hodnik. Ovo će potrajati, a mislio sam da će čišćenje biti brzo gotovo. Otvaram ulazna vrata da bih provjerio ima li nekoga na pristaništu. Djeca se i dalje voze biciklima. Imam još vremena, mogu sakupiti piljevinu u plastične vreće. Za nekoliko dana ponovno će brodogradilište biti puno piljevine i sve će biti isto, ali čišćenje me ne umara. Trebam češće čistiti, možda ću biti manje umoran ako znam da u brodogradilištu ne postoje viškovi koji zauzimaju prostor i usporavaju kretanje. Ali kao da nikada nemam vremena. Nešto je uvijek bitnije, neki utor brusim do iznemoglosti, režem drvene grede, savijam drvo dok ne zaspim i tako odgađam čišćenje. Kada se probudim, ponovno je nešto hitnije za obaviti, a piljevina se samo nakuplja dok je ne bude toliko da je uopće više ne primjećujem. Njezin je miris miris unutrašnjosti drva, topao i mekan.

Brod oslonjen na čisti betonski pod sada je još jasniji.

Pronašao sam osti i palim brusilicu. Oštrim pet tupih šiljaka, a oštrinu provjeravam napipavajući jagodicom prsta njihov vrh. Čađa otpada, ispod nje sjaji se čvrsti čelik kojim ću ubosti hobotnice. Iskre brušenja odbijaju se od betonskog poda i nestaju negdje u dimu koji se miješa s mirisom drva. Osti su naoštrene, spreman sam napokon zakoračiti u rutinu.

Izgubio sam previše vremena. Čišćenje brodogradilišta, djeca na pristaništu, oštrenje ostiju, toliko je nepredviđenih okolnosti odgodilo naum da odem dan provesti loveći hobotnice. Ne znam koliko je sati. Otvaram prozor i gledam prema pristaništu. Djeca su otišla. Mogu započeti današnji lov. Šetat ću od pristaništa preko rive sve do kupališta i buljiti u more pokušavajući uočiti nekakav neobičan pokret, vidjeti krakove hobotnice kako love rakove, a zatim ću oštre osti baciti prema njoj i izvući je na površinu, onako zalijepljenu za dršku ostiju.

Pristaništu se približava prepoznatljiva silueta. Pratim njegov hod. Privezivač dolazi dočekati prvi popodnevni trajekt. Previše sam vremena izgubio. Trebao sam izići odmah nakon buđenja, potjerati djecu s pristaništa, loviti tupim ostima, samo šetati bez nekog konkretnog cilja. Uskoro će se pristanište napuniti ljudima i automobilima, lov će biti nemoguć u tim uvjetima. Mogao bih otići u gužvu, imam oštre osti i odlučnost lovca, ali gotovo sam zaboravio kako zvuči moj glas i kako nekome reći da sam došao loviti hobotnice zbog toga što je tako izgledala moja rutina prije gradnje broda. Ako sada iziđem, uzet ću vreće s piljevinom i prosuti ih po pristaništu da bih izbjegao suvišna pitanja. Sve rečenice zamijenit će piljevina. Ali neću to napraviti. Netko bi mogao saznati za moje brodogradilište, pokušati pronaći izvor piljevine, oštetiti brod.

Zatvaram prozor.

Sjedim na betonskom podu i čekam pristajanje trajekta, iskrcaj i ukrcaj ljudi i automobila, isplivljavanje. Čekam. Jagodicom kažiprsta napipavam oštre bodlje ostiju i čekam.